C. Bertil Nyströmer

CARL (CARLOS) NYSTRÖMER

En svensk väg- och vattenbyggares liv och verk i Argentina skildras av Löjtnanten C. Bertil Nyströmer, D. H. S.

Västerut har färden gått för många svenska ingeniörer, en del ha för hela livet stannat på den amerikanska kontinenten, en del ha återvänt för att hemma söka sin utkomst och utföra sin ingeniörsgärning. Ett anmärkningsvärt stort antal svenska väg- och vattenbyggare ha under flera generationer dragit sin färde till Sydamerika så gott som uteslutande till Argentina, där de vunnit statstjänst och nått fördelaktig ledande ställning. En av dessa svenska ingeniörer, som haft hand om kanske de mest vittomfattande och även för amerikanska förhållanden dyrbaraste tekniska arbetena i detta land, är *Carl (Carlos) Nyströmer,* vars liv här skall i stora drag skildras. Förf. måste däremot avstå från en teknisk beskrivning av hans arbeten, varför den intresserade hänvisas till vad som i detta avseende tidigare publicerats.

Föräldrar.

Lars August Nyströmer började sin bana som officer, då han 17 år gammal avlade officersexamen, varefter han antogs till fänrik i armén och vid Gotlands Nationalbeväring. Att hans håg stod till officersyrket var ganska förklarligt; vid tiden för hans födelse deltog hans far, Lars August Nyströmer d. ä., i försvaret av Skåne under kriget 1808—1809. Dessförinnan hade fadern deltagit i stormningen och befriandet av Visby från den ryska invasionen. Lars August Nyströmer d. y. fullföljde emellertid icke den inslagna banan, utan begärde avsked i samband med sitt giftermål, varvid han utnämndes till kronolänsman. Han gifte sig med Julia Bernhardina Laurin, dotter till prosten Johan Philip Laurin och Magdalena Beata Fåhræus. Bernhardina Nyströmer hade liksom föräldrar och syskon ett starkt utpräglat sinne för musik och beskrives som en präktig och dugande kvinna men mycket fordrande. År 1846 slutade Nyströmer som kronolänsman och flyttade till Visby, där samma år, *Carl August Bernhard,* det femte av hans barn, föddes den 6. oktober.

Sonen Carl växte upp på faderns gård Rudvier, men vistades långa tider i morföräldrarnas hem, vilket helt visst utövat inflytande på honom. Laurins hem i Burs prästgård på Gotland var en samlingspunkt för traktens societet, lärda och musikälskande. När den unge Carl sändes till Stockholm för skolstudier, bodde han hos grosshandlare Frans Tunborg, som var gift med Carls syster Augusta. Av dem blev han väl omhändertagen, och han skriver vid systerns död därom: »De gåvo mig uppfostran och ett godt hem, omhuldande mig såsom

föräldrarne knappast kunde hava gjort det». Det var också svågern, som lånade honom en reskassa på 1.000 kr., då han första gången reste utomlands.

Englandstiden.

Carl Nyströmer genomgick elementarskola i Stockholm, varefter han i september 1862 antogs som ordinarie elev vid Teknologiska Institutet, varifrån han utexaminerades den 7. juni 1866 från mekaniska avdelningen med mycket goda betyg, speciellt i ritkonst och mekanisk teknologi. Några månader praktiserade han vid den då under byggnad varande sammanbindningsbanan i Stockholm. Under senare hälften av 1860-talet voro emellertid konjunkturerna i vårt land mycket dåliga, och liksom ett stort antal andra yngre ingeniörer sökte sin lycka i främmande länder, reste Nyströmer till London, där han hade förmånen att få anställning (1867) hos en av den tidens mest framstående vattenbyggnadsingeniörer, doktor Thomas Hawksley, känd även i Sverige, där hans stora erfarenhet tagits i anspråk bl. a. för Stockholms vattenledningsverk, när detta planerades. I firman Hawksley & Co deltog Nyströmer som biträdande ingeniör vid projekterandet och utförandet av vatten- och kloakledningsarbeten för ett flertal engelska städer såsom Glasgow, Sheffield, Leeds, Rochdale och Nottingham samt gasverksanläggningar i Nottingham, Derby m. fl. engelska städer. Nyströmer blev genom dessa arbeten känd i engelska ingeniörskretsar och erhöll 1870 anställning som andre ingeniör i ingeniörsfirman J. F. Bateman & Co.

Firmans chef, ingeniör J. F. Bateman, tog Nyströmers stora förmåga och kunskaper i anspråk för de stora vattenledningsarbetena i Manchester och Bately. Förberedande undersökningar gjordes för omdanandet av sjön Tirlmere till en vattentäkt för Manchester. På 70-talet befunno sig Argentinska republikens stater sedan några år i stark utveckling. Järnvägar byggdes, skolor öppnades och den stora och i synnerhet vidsträckta huvudstaden Buenos Aires kostade på sig betydande förbättringar i avseende på såväl hamnbyggnader som anläggningar av hygienisk art. Ingeniör Bateman erhöll från regeringen i provinsen Buenos Aires uppdrag att inkomma med förslag till ordnandet av de sanitära förhållandena i huvudstaden, vartill firman uppgjorde planer och kostnadsberäkningar, vilka i stort godkändes 1871. Året därpå sändes teknisk personal till Buenos Aires, och däribland Carl Nyströmer i egenskap av andre ingeniör. De arbetsuppgifter, som här väntade, voro mycket stora. Vistelsen var från början bestämd till blott tre år, men kom för Nyströmers del

att utsträckas ända till hans död 1913, och arbetena voro då ännu icke avslutade.

Argentina.

Buenos Aires är dels namnet på en vid La Plataflodens belägen provins och dels Argentinska republikens huvudstad. Staden är belägen på en låg platå vid La Plataflodens nedre del, en terräng bestående av en jäslera, som genom bristande insikt vid stadens anläggande snart blivit indränkt med orenlighet, som hade sjukdom och ökad mortalitet till följd, så att dödligheten höll sig omkring 30 promille, en lika hög siffra som för Bombay och S:t Petersburg. Redan på 1860-talet hade regeringen därför varit betänkt på att skaffa staden vattenledning, och åtskilliga entreprenörfirmor hade inlämnat förslag att förse de centrala och mera befolkade stadsdelarna med rent vatten genom vattenledningssystem, men intet av förslagen hade antagits. En koleraepidemi, som 1867 härjade, aktualiserade frågan om vattenledning och redan följande år började förarbeten att utföras, baserade på en beräknad förbrukning av 6,5 mill. liter vatten för dagligt behov. En del vattenledningar blevo färdiga till användning 1869, men då de blott omfattade en mycket liten rayon, använde befolkningen fortfarande till matlagning regnvatten, som de hopsamlade från hustaken, och förvarade i cisterner, inmurade i gårdarna. Till övriga behov användes vatten ur La Plataflodens. Orenat vatten tömdes i brunnar, som grävdes under eller i närheten av bostäderna. Detta primitiva system förblev ej utan svårare följder, ty marken blev så genomdränkt av de orenligheter, som utkastades, att till och med vattnet, som skulle användas till hushållet, började förpestas. Talrika sjukdomar förekommo i staden. Colera morbus härjade upprepade gånger och år 1871 krävde tropikernas gissel, den gula febern, inom få månader 1.500 offer.

År 1870, då Emilio Castro var guvernör i provinsen Buenos Aires, konsulterade han som ovan nämnts J. F. Bateman rörande hamnbyggnader i Buenos Aires och gav honom kort därpå jämväl uppdrag att göra ett fullständigt förslag för de sanitära arbeten, staden krävde. Detta förslag, vilket framlades 1871, innefattade vattenledning, kloaker, avlopp för regnvatten och därjämte stenläggning av stadens gator. Resultatet av en utlyst tävlan, blev att Batemans förslag antogs, och kontrakt om arbetets utförande avslöts i januari 1873. Arbetet vidtog genast och Nyströmer, som till en början var andre ingeniör, utsågs 1877 av Bateman att som chefsingeniör leda och övervaka de stora vatten- och kloakledningsarbetena liksom även

Carl Nyströmer i 20-årsåldern.

Carl Nyströmer vid besöket i Sverige 1894.

Plakett i silver, till minne av invigningen av kanaler vid floden Salado år 1913. (Nat. storl.)

Överst t. h. Medalj i förgylld koppar, till minne av invigningen av sinnessjukhuset i Buenos Aires 1895.

Nederst t. h. Medalj i silver, till minne av kanalisationsarbeten år 1911.

Carl Nyströmers bostad i Buenos Aires.

hamnbyggnaderna i Buenos Aires. Vid slutet av 1877 måste arbetena tills vidare nedläggas på grund av den oroliga politiska situationen, vilken medförde brist på medel. Efter fruktlösa försök att hopbringa de erforderliga penningarna, såg sig slutligen regeringen år 1879 nödsakad att upphäva kontraktet med firman Bateman.

Efter en revolution 1880 förklarades Buenos Aires vara republiken Argentinas huvudstad, varigenom arbetena kommo i argentinska nationens händer, och nationalstyrelsen beslöt att anslå medel till dessas fullföljande. Under general Rocas första styrelseår anmodade inrikesministern, doktor Irigoyen, ingeniör Nyströmer att förnya det med firman Bateman avslutade kontraktet och utföra den nu av ekonomiska skäl reducerade planen för arbetena. Nyströmer utsågs nu till högste tekniska chef att leda desamma, vilket han gjorde till 1889, då han drog sig tillbaka för att syssla med privata arbeten i sitt fack på grund av att de allmänna statliga arbetena av den illa beryktade Celmans regering användes som affärssvindel. Vatten- och kloakledningsarbetena övergingo då till en annan firma, som emellertid ej kunde fylla de kontraktsenliga bestämmelserna, utan år 1891 måste överlämna arbetena i ofullbordat skick till den nya regeringen, sedan Celman 1890 störtats. Ånyo anmodades Nyströmer att som chefsingeniör direkt för statens räkning övertaga ledningen. Han genomförde nu en väsentlig omorganisation av vattenledningssystemet enligt moderna principer samt planerade och utförde högst betydande nyanläggningar, som blevo nödvändiga på grund av stadens ytterst hastiga tillväxt.

Nyströmer innehade denna ansvarsfulla post ända till hösten 1893, då han definitivt drog sig tillbaka. De anordningar, som genomförts, medförde efter 8 arbetsår, att dödligheten sjönk från 30 promille till 17, varigenom 25.000 liv räddades från för tidig död. Dödlighetssiffran hade därigenom kommit i jämnhöjd med Stockholms, Bryssels, Hamburgs och Amsterdams. Anläggningarna hade kostat närmare 150 mill. frs. Genom dessa arbeten blev Nyströmer känd i hela landet såsom en utomordentligt skicklig konstruktör och han blev i denna egenskap anlitad för flera andra offentliga arbeten, av vilka här må nämnas sanitära anläggningar i staden Salta, som utfördes under nationalregeringens ledning och efter Nyströmers planer och anvisningar. Vidare må nämnas järnvägsbyggnaden La Plata—Buenos Aires inklusive tunnelbanor i sistnämnda stad.

Ännu en stor uppgift, som lämnats Nyströmer, var uppförandet

av vattenverkets hus i Buenos Aires. Den stora byggnaden, som inrymmer vattenbehållarna, upptar ett helt kvarter med 95 m. på varje sida. Behållarna ha en kapacitet av 72 mill. liter och består av 12 järntankar, som vila på 180 pelare i en monumental byggnad, vars bottenvåning uppläts till museum, arkiv och ett av statens ämbetsverk.

Ett ändå mer betydande arbete har Nyströmer utfört genom planerandet och uppförandet av hospitalet för sinnessjuka, uppfört på föranstaltande av La Sociedad de Beneficencia. Sjukhuset hade plats för 1.200 patienter och bestod av inalles 25 särskilda byggnader. Samtliga byggnader försågos med värmeledning och ventilation efter tidens modernaste och mest fulländade hygieniska system samt ångkök, egen vattenledning och elektricitetsverk. Vid en medicinsk kongress, som då hölls i Buenos Aires yttrades om sjukhuset av framstående läkare och fackmän, som studerat detsamma, att det måste anses som det yppersta i Syd-Amerika och fullt jämförbart med de bästa sjukhusen i världen. I början av år 1905 uppmanades Nyströmer av »Sociedad de Beneficencia» att uppgöra förslag till och leda byggandet av ett annat sjukhus avsett för 7 à 800 sinnessvaga. Han var även kallad som sakkunnig i en kommitté, för ett större sjukhus för kroniskt sjuka, med plats för 1.500 patienter.

Flod- och sjöreglering.

I början av år 1896 erhöll Nyströmer av regeringen i uppdrag att närmare undersöka förutsättningarna för en flod- och sjöreglering i samband med torrläggning av hela södra delen av provinsen Buenos Aires. Detta arbete torde såväl till sin storlek som till sin betydelse för landet vara enastående i sitt slag och kan betecknas som Nyströmers egentliga livsverk.

Provinsen Buenos Aires, som har ungefär samma längd som Sverige, 1.500 km, och omfattar 30 mill. har, alltså ungefär 3/4 av vårt lands areal, utgöres i västra delen av bergland, östra delen av jämn mark, men plan och särdeles vattensjuk, så att ungefär 6 mill. har periodiskt äro i den grad vattendränkta, att deras användbarhet därigenom omöjliggöres. Jorden är i övrigt av mycket god beskaffenhet, varför tid efter annan förslag till vattenreglering framlades av staten och enskilda ingeniörer. Nyströmer avgick med segern, i det att hans projekt genom provinskammarens beslut och lagen av den 24. september 1900 blev antaget. Kostnadsberäkningen visade, att avvattningen skulle, vad huvudkanaliseringen beträffar, uppgå till c:a 300 mill. kronor, vilken summa skulle erhållas genom inteckning i jorden, varför under 8 år skulle erläggas årlig skatt av 2—6 kr. pr har,

beroende på markens läge och dessutom motsvarande belopp på jord, som redan var tagen i bruk.

Nyströmer blev utsedd att som högste tekniske chef övervaka arbetet, som år 1902 utlämnades på entreprenad åt en inhemsk firma. Kontraktet var emellertid 2 mill. dollars lägre än Nyströmers kostnadsberäkning utvisade. Nyströmer varnade för detta, men ändock antogs anbudet. Redan efter två år visade sig vådorna härav, entreprenörerna gingo i konkurs trots att de icke utfört mer än 1/4 av vad som skulle ha varit färdigt enligt Nyströmers plan. Regeringen måste träda emellan, varvid det kom på Nyströmers lott att övertaga ledningen för det hela. För att taga igen den tid, som gått förlorad genom entreprenörens oförmåga, måste arbetet forceras och nya arbetsbesparande maskiner i stor utsträckning användas, varav flera av Nyströmers konstruktion.

Arbetsstyrkan var avsevärd, till en början c:a 3.000 man, och under de senare åren uppgick den till närmare 6.000 man, fördelade på vitt skilda platser. I brev till sin broder, maskindirektör Oscar Nyströmer, skriver Carl Nyströmer. »Svårigheterna äro ovanligt stora därföre att arbetena sträcka sig öfver en stor areal och utföras i ödemarker och träsk, som nästan hela året stå under vatten, och därföre äro så godt som oåtkomliga för den mängd material, bränsle och förnödenheter för våra tre tusen arbetare, som måste oupphörligt framskaffas. — Det är stor brist på folk, i synnerhet under skördetiden, och ständig 'strejk' bland dem som stå till buds (neapolitaner, spanjorer, bulgarer etc.); och aflöningarna, såväl som alla andra priser, stegras ständigt. Kostnaden af arbetena stiger därföre, och knappast någon dag kommer utan trassel och obehag.» Icke minst planering och förtänksamhet fordrade de inspektioner och invigningar, som gång efter annan gjordes. Ur Nyströmers brev hämta vi även följande livfulla exempel, som visar de svåra förhållanden, som voro rådande och de strapatser, som måste utstås. I november 1903 skriver han: »Som frågan var att inviga två kanaler, påbörjade i kusten av Atlantiska Oceanen, fullt av träsk, där man ej kan färdas med hästar eller till fots, och det därföre vore omöjligt att transportera och härbärgera de 65 personer, som inbjudits till festen gjordes resan i en av de stora beqväma flod-passagerareångbåtarne, som gå till Montevideo. Då kusten är mycket långgrund, var det nödvändigt att på förhand sända ångslupar och båtar, och dessutom passa på dag och timma för högvatten; allt studerat på förhand av mig. Men, med an-

ledning af de storartade festerna för mottagningen af Nordenskjöld, just i dessa dagarne, måste resan skjutas upp några dagar, för det var omöjligt att få ångbåten, och med detta började våra svårigheter. Högvattnet, i stället för kl. 7 på morgonen och samma timme på eftermiddagen, kom kl. 12 på dagen och på natten. Att komma i land på första stället på dagen gick bra för sig, men att komma ombord igen på natten, i mörkret, var en helt annan sak, och det är en verklig tur, att ingen olyckshändelse inträffade — först i båtar, så i ångslupen, och sist ut till den stora ångbåten.

Från kusten hade vi att färdas 7 km utefter kanalen, genom alla träsken, å en liten provisorisk järnväg; men olyckan ville att natten förut en hög flod sopade bort delar af denna järnväg, och det var ej tid nog att göra en grundlig reparation; så att vi urspårade både på dagen och under återfärden under natten. Första dagen kom en storm och temperaturen föll 15° på en timmes tid, och som vi alla voro sommarklädda, blev följden att största delen av oss förkylde sig på denna nattliga äventyrsresa. — Vid andra kanalen hade vi mera tur, med undantag att vi stodo på grund å en sandbank en timmes tid, då vattnet steg nog för att våra små båtar kunde komma över banken. — — —

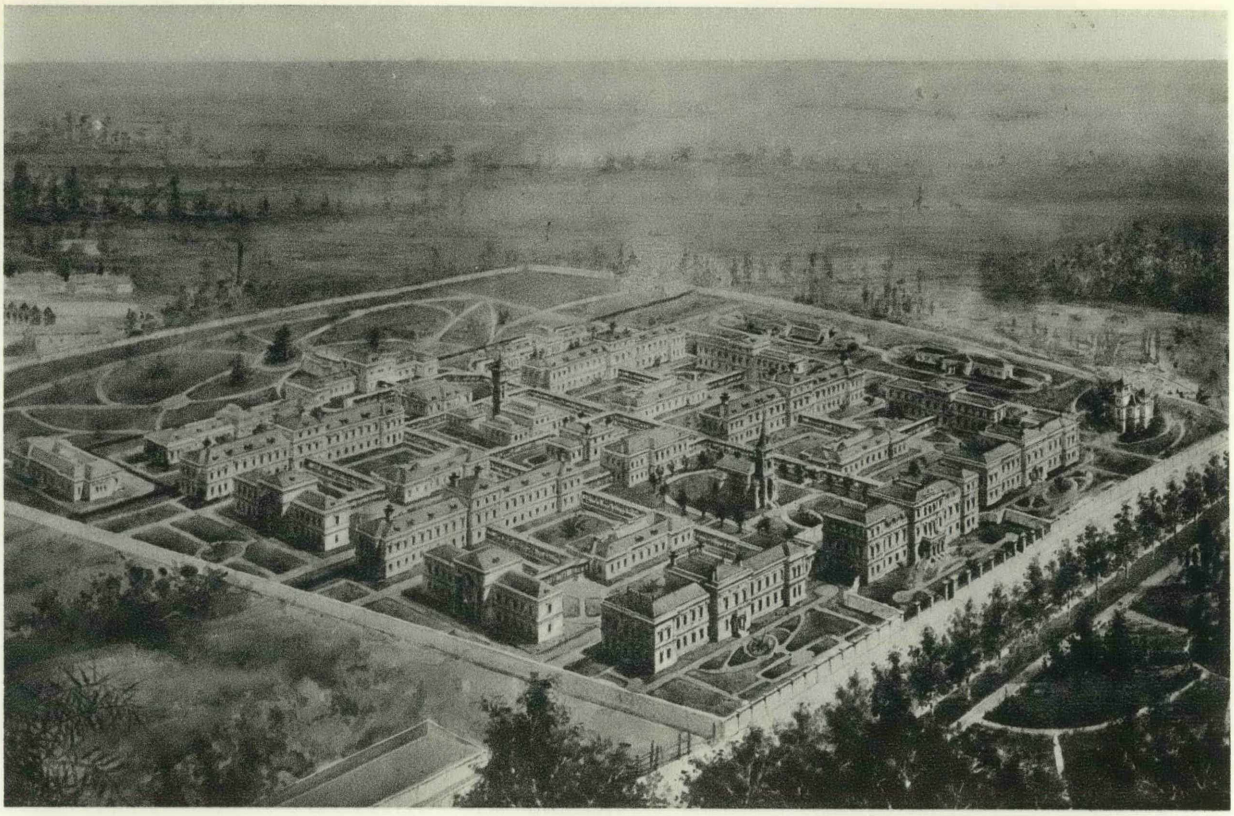
Förresten gick allt ganska bra — undantagandes för de, som blevo sjösjuka, bland vilka jag lyckligtvis ej befann mig. De inviterade prisade arbetena och de nya maskinerna, som voro i full gång. Men jag är säker om att de ej skulle antaga en annan inbjudning.»

Om de rent tekniska svårigheterna voro stora så voro de, som uppkommo på grund av politiska och ekonomiska förvecklingar ännu större. På grund av att regeringen icke kunde uppbringa nog med pengar måste arbetena inskränkas. Under år 1907 höll sig arbetsstyrkan omkring 3.500 man, 12 stora grävmaskiner, mudderverk och 33 lokomotiv användes. Per månad grävdes och transporterades 400.000 kub.-meter jord. När pengarna tröto måste arbetet inskränkas till 1/3 av vad som ovan nämnts. Slutligen ordnades ett nytt lån, men regeringsmedlemmar som förmedlade detsamma togo så stor »provision» att Nyströmer betecknade det som ren svindel och protesterade däremot. Slutligen kunde utbetalningarna åter göras till en summa av omkring 3/4 mill. 1910 voro även dessa pengar förbrukade, men då lyckades staten upptaga nytt lån. Nyströmer skriver om detta:

»Det nya lånet har i dessa dagar stadfästs av kammarne. Vi hava nu löfte på 18 mill. pesos eller omkring 30 mill. kronor och jag har

Tacksamhetsadress till Carl Nyströmer från hans vänner i Argentina vid hans hemresa år 1913.

Sjukhus för sinnessjuka i Buenos Aires, på föranstaltande av La Sociedad de Beneficencia byggt av Carl Nyströmer.

begärt och blivit lovad 900.000 pesos eller 1 1/2 mill. kr. i medeltal per månad för närmaste framtiden, i och för att söka få arbetena färdiga om tre år, inberäknade broar och andra tillägg. Men för att arbeta för 1 1/2 mill. per månad är det nödvändigt att sätta på sig »seven league boats» och »gå på i ullstrumporna», och det duktigt och utan att söla på vägen. Som det är svårt eller omöjligt att få lämpliga biträden här i detta land, faller största delen av bördan och hela ansvaret på min lott, och under dessa omständigheter är det ej svårt att förstå att tiden ej räcker till ens för det nödvändigaste, ty jag har ej blott projekterna att sköta om, men också alla detaljerna i konstruktionen av samma. Huruvida jag kommer att »hänga ihop» tills allt detta är undanstökat, får framtiden utvisa.» — — — Men även om lånet var stadfäst och man nu kunde hoppas på arbetenas lyckliga slutförande inom de av Nyströmer planerade 3 åren, voro pengarna icke i hamn. För att betala lånet föreslog den nye ministern en ny skatt. Härigenom uppstod åter motstånd mot torrläggningsarbetena från en grupp av jordägare, hörande till »Liga agraria», som även förra gången, då lån upptogs, försinkat arbetena flera år. De skaffade på sin sida den största tidningen »La Prensa», som började en häftig kampanj mot arbetenas fortsättande.

Under två år hade rått svår torka, som vållat stort avbräck i skörden. Tusentals kreatur dogo av brist på foder och vatten och en mängd små jordbrukare blevo ruinerade. Den sista stora översvämningen 1900 var glömd och man gjorde gällande att det icke var avvattnings- utan bevattningsanordningar som behövdes. De byggda kanalerna voro skulden till torkan, arbetena voro förfelade och skadliga. Till dem ville man icke lämna pengar. Order gavs av regeringen till Nyströmer att ej påbörja byggande av flera kanaler, men då detta var nödvändigt för att sysselsätta arbetarna sedan de slutat, vad de hade för händer, var Nyströmer tvungen avskeda en mängd duktigt folk, och 12 stora grävmaskiner stodo oanvända.

Man kan lätt förstå att alla dessa motigheter voro nog för att kunna fälla modet, men Nyströmers sega energi segrade och god hjälp fick han senare genom det häftiga ombytet i väderleken. I slutet av år 1911 började det regna oerhört. Floderna, som varit fullkomligt uttorkade, flödade över bräddarna och översvämmade stora delar av landet. Hus störtade in, en stor mängd folk drunknade och 40.000 personer blevo husvilla. Folket pockade på kanalernas öppnande och att arbetena skulle göras färdiga. Nyströmer skrev en ny protest mot

förbudet att börja nya arbeten, och för att visa, vad som redan var gjort, ordnade han med invigning av en förut iordningställd kanal, dit myndigheterna och även motståndarna inbjödos. Vederbörande insågo värdet av arbetena, Nyströmer tilldelades en guldmedalj, och republikens president befallde genast guvernören att ej längre sätta sig emot arbetenas fullfärdigande. Ett dekret härom, uteslutande grundat på Nyströmers rapport och protest, kungjordes. Nyströmer hoppades nu kunna öka personalen till 5 à 6.000 man för att inom 2 à 3 år kunna avsluta arbetena, men svårigheterna voro ännu icke slut och än en gång skulle Nyströmers förhoppningar gäckas. Jordägarna, i de flesta provinserna, hade tidigare ägnat sig nästan uteslutande åt boskapsskötsel, som ständigt gått framåt så att man 1912 uppskattade kreatursstocken till omkring 10 mill. djur. En hastig övergång till jordbruk medförde betydande svårigheter, då man icke kunde tillgodose behovet av arbetskraft vid skördarnas bärgande. På landsbygden fanns knappast 2 invånare per kvkm. Sommaren 1912 såddes exempelvis enorma mängder vete, havre och lin och annat. Tillvaratagandet av alla dessa skördar var endast möjlig genom att skaffa emigranter från Europa. Men trots att 1/4 mill. emigranter per år inkommo för att biträda vid skördarna, räckte detta ej till. Dagslönerna skruvades upp för att förmå inhemska arbetare söka sig till jordbruket. De arbetare, som sysselsattes av Nyströmer, hade en säker inkomst av 5 à 8 kr. per dag beroende på arbetsprestationen, men jordbrukarna betalade mer och så förlorade Nyströmer nästan alla sina arbetare under sommaren 1912.

Det rastlösa arbetet under de sista åren hade undergrävt Nyströmers hälsa. Han såg sig därför nödsakad att genom fullständig vila återhämta sina krafter och reste därför till Stockholm. Ett halvt år senare, julafton 1913, slutade denne verksamme ingeniör sitt liv. Genom de arbeten vid vilka Nyströmer satt till all sin kunskap och energi hade c:a 5 mill. hektar förut obrukbar jord blivit odlingsbar, motsvarande en yta av 1,5 gånger all Sveriges åkerjord. Sammanlagda längden av byggda kanaler utgjorde 1.300 km.

På grund av vacklande hälsa hade Nyströmer redan omkring 1894 haft för avsikt att, trots välvilliga brev från regeringens ledande män, i vilka de gåvo uttryck för sin tacksamma erkänsla, för alltid lämna Argentina och slå sig ned i Sverige.

Det har om ingeniör Nyströmers arbeten yttrats, »att de höra till dem, som det icke ofta faller på en ingeniörs och ännu mindre ofta

på en svensk ingeniörs lott att konstruera och leda, och det kan förvisso tilläggas, att han vid utförandet av dem kastat glans över det svenska namnet, ej blott genom genialitet i projekt och idéer, utan ock genom den omutliga redbarhet han därvid städse lagt i dagen, — — —».

I Argentina florerade mutsystemet i allra högsta grad, vilket Nyströmer starkt vände sig emot. Han mötte också många andra svårigheter under sin verksamhet, men trots alla de försök, som av hans motståndare och avundsmän gjordes för att avlägsna honom från de statliga arbetena, bibehöll han dock alltid sitt stora intresse för dem.

Den argentinska tidskriften Album Nacional skrev bl. a.: »Till sin börd är han en utlänning, men till sin själ en infödd. Han har gjort republiken Argentina större tjänster än flertalet andra, vars vagga stått i detta land. Han har till den grad anpassat sig i våra seder och vårt skaparlynne och har så starkt väderkorn för allt, som kan innebära något välsignelsebringande för republiken och bidraga till hennes framåtskridande, att många ej vilja tro, att han icke är landets egen son.»

Vid invigningen av dräneringsarbetena den 6. december 1903 yttrade presidenten för la Comision Directive, dr Ezcqucùl Ramos Mexia, om torrläggningen: »Dess plan är enkel, liksom varje vetenskaplig formel; men just denna enkelhet vittnar om vidsträckta studier och samvetsgrann forskning, ty det exakta uttrycksättet bottnar i ett klart intellekt, utgår från en med beundransvärd begåvning utrustad personlighet, från den man, som står i spetsen för dessa utomordentliga arbeten, som är själva själen i företaget och den bästa garantien för oss alla. Jag syftar på den framstående ingeniören Carlos Nyströmer, vilken jag härmed, å Direktionens vägnar, tackar för de tjänster han gjort oss.»

Personalia.

Inom svenska kolonien intog Nyströmer en central plats. Musikintressena voro livliga och Nyströmer, som hade starkt musikaliskt påbrå på såväl fädernet (hans farfar var organist) som mödernet (den musikaliska släkten Laurin), var musikens främste representant inom kolonien. Hans vackra bostad vid Avenida Alvear betraktades som ett konstens tempel. Där samlades även representanter för konst och litteratur. Det berättas, att stora skaror av människor brukade stanna utanför för att lyssna till den musik, som ljöd ut genom det öppna fönstret. Nyströmer höll alltid öppen taffel för medlemmarna av svenska kolonien, men börjande ohälsa och hopade nya uppdrag

från regeringen rörande viktiga och krävande arbeten, tvungo honom att stänga sin dörr för besökande och inskränka sig till att då och då höra musik i stället för att göra musik. I yngre år intresserade han sig även för sport, speciellt rodd. Efter 1905 var hans liv endast arbete. Han kallar mycket betecknande sitt hem för »Eremitaget».

Från den senare perioden av hans liv känna vi hans person bättre tack vare bevarad brevkopiebok från åren 1903—1913 omfattande privata brev till släkt och vänner samt affärsbrev. Han var mycket fästad vid släkten. Breven till syskonen vittna om en rörande omsorg. Han följde deras liv i detalj och bistod alltid med råd och om så behövdes med pengar. Vid julen blev varje medlem av släkten ihågkommen med allehanda gåvor. Vänner och bekanta hjälpte han, ofta ekonomiskt. Många äro de svenskar, som i Buenos Aires gått upp till Carl Nyströmer för att få goda råd och ofta en startkassa som lån, vilket dock ej alltid blev återbetalt. Sitt fosterland glömde han aldrig, trots sin långa bortovaro från Sverige, och hur väl han än kunde anpassa sig i en främmande miljö, så förblev han till sinnet svensk och höll sig alltid väl underrättad om vad som tilldrog sig i hemlandet. Till sin syster skriver han en gång: »Vi syskon hafva fått mycket arbete på vår lott, och lyckligtvis kan man kanske säga, ty det är arbetet som håller kropp och själ samman: men jag tror att vi alla lida av samma fel, att vara för samvetsgranna i arbetet och för envisa att ej vilja skiljas från det. Vi glömma att det är med arbetet som med medicinen: i rimliga doser är det nyttigt, men om dessa överdrivas låta de tråkiga följderna ej vänta på sig.»

Nyströmer följde ständigt med i den tekniska litteraturen, varom många och digra bevarade bokrekvisitioner bära vittne samt hans av släktingar till Tekniska Högskolans bibliotek donerade boksamling om c:a 2.000 volymer. Förutom stora legat till ett flertal anhöriga, donerade han testamentariskt ett belopp av 60.000 kr. till Tekniska Högskolan med bl. a. den bestämmelsen, att årligen 1/5 av avkastningen skulle läggas till fonden under det återstoden skulle utgöra resestipendier. I bestämmelserna angående utdelandet av dessa stipendier se vi åter ett uttryck för hans intresse för sitt yrke och stora fosterlandskärlek. Sålunda stipulerades, att resestipendierna skulle utdelas »till en eller flera från Tekniska Högskolan utexaminerade yngre ingeniörer inom väg- och vattenbyggnadsfacket, som visat utpräglad begåvning för sitt yrke och som hava för avsikt att i utlandet studera någon viss specialitet inom sitt fack för att därefter

tillgodogöra Sverige sina sålunda förvärvade kunskaper: och åligger det styrelsen, att vid stipendiernas utdelande i möjligaste mån tillse, att stipendierna icke komma dem till del, som ämna företaga hastiga och ytliga studieresor, utan däremot endast sådana, som hava för avsikt, att så grundligt, fullständigt och praktiskt studera viss fackfråga, att på erfarenhet grundade, verkliga kunskaper och insikter av stipendiaten förvärvas till fromma för Sverige och honom själv». Fonden uppgick år 1936 till c:a 80.000 kr.

Genom sina arbeten hade Nyströmer skapat en ansenlig förmögenhet, som redan före hans död överförts till Sverige, men fordringar hos Direccion de Desagües, d. v. s. hans arbetsgivare, av provinsregeringen tillsatt kommission, kvarstodo till betydande belopp vid hans frånfälle. Dessutom ägde han jordområden, vilka av stärbhuset försåldes. För att slippa betala skulderna, omkring 1 mill. kr., till Nyströmer påbörjades åter en häftig tidningskampanj emot hans stora verk, och man sökte framhålla att detta varit till ingen nytta och rentav felaktigt. Process uppstod mellan Argentinska staten och stärbhuset, vilken pågick i 16 år och slutade med att stärbhusets fordran blev till fullo godkänd jämte även rätten till ersättning för processkostnaderna.

Då så mycket skrevs emot Nyströmer och hans arbeten åren efter hans död, kan det vara av intresse att höra, vad som år 1922 yttrades av dem, som då sattes att fullfölja arbetena. Vi hämta följande ur »Meddelande från Comision Suecia-Argentina», maj 1922: »För kort tid sedan befunno vi oss några svenskar på en resa i provinsen Buenos Aires och träffade därvid samman med en lantmätare, som nu fått i uppdrag att fortsätta det en gång av Nyströmer så storstilat upplagda dräneringsarbetet i provinsen, vilket då på grund av sparsamhetspolitik aldrig kunde helt utföras. Denne man yttrade: 'Argentina vet icke i vilken tacksamhetsskuld det står till ingeniör Nyströmer. Hans arbete har givit landet många mill. hektar av dess mest fruktbara mark.' Genom det i samband med vattenverket i Buenos Aires ordnade kloaksystemet ha de sanitära förhållandena på ett påvisbart sätt förbättrats och dödlighetsprocenten i avsevärd grad minskats. Det är till stor del tack vare detta väl ordnade system, som Buenos Aires kan anses vara en av de sundaste städer i världen.»

Källor.

Kinberg, August. Släkten Laurin, 1574—1886. Stockholm 1886.

Svenska arméns anciennitetsrulla 1833.

Arkivstudier i Landsarkivet i Visby.

Bäckman, Ida. Argentinas utveckling under dess första frihetssekel och svenskarna därstädes under denna period. Stockholm 1910. (Gåva till Tekniska Museet av författaren.)

»Obras de Saneamiento de la Cindad de Salta» — Proyecto preparade por Carlos Nyströmer, Ingeniere-Buenos Aires 1901.

Nyströmer, Carl. Dirección de Desagües de La Provincia, Memoria del Año 1910. Innehåller fullständig beskrivning över dräneringsarbetena intill 1910. (Gåva till Tekniska Museet av Civilingeniör Birger G:son Berg.)

Biografiska anteckningar om Carl Nyströmer av Professor Werner Cronquist, en kamrat från Teknologiska Institutet. (Överlämnade till Tekniska Museet av författaren.)

de Elizalde, Luis. Artikel om Carl Nyströmers arbeten och betydelse för Argentina. (Se bouppteckningen.)

Artiklar i tidningar och tidskrifter såsom Ny illustrerad tidning nr 5, 1894, sid. 57—58, en gotlandstidning 1904, ett flertal nekrologer från dagspressen 1913, »Meddelande från 'Comision Suecia-Argentina'», sid. 18—19, nr 3, maj 1922. (Överlämnade till Tekniska Museet av författaren.)

Kopior av Carl Nyströmers brev till vänner, släktingar och affärsförbindelser åren 1903—1913, bundna i bok. (Gåva till Tekniska Museet av Civilingeniör Birger G:son Berg och Maskiningeniör Birger Nyströmer.)

Teknisk Tidskrift, 7. mars 1914, sid. 78—79. Nekrolog av Civilingeniör Birger G:son Berg. (Överlämnad till Tekniska Museet av författaren.)

La Razon, den 8. januari 1914 »Ingeniör Carlos Nyströmer död i Sverige». Nekrolog (se bouppteckningen).

La Nacion, den 9. januari 1914 »Carlos Nyströmer avled i går i Stockholm». Nekrolog (se bouppteckningen).

Statuter och förordningar rörande Kungl. Tekniska Högskolans donationsfonder, Stockholm 1929; Högskolans sekreterare, Civilingeniör Erik Philip. (Överlämnat till Tekniska Museet av författaren.)

Boutredningen, 5 st. folioband å tillhopa c:a 2.000 sidor, omfattande tiden 1914—1930, innehållande bland annat all brevväxling mellan Bankdirektör Harald Lettström och Advokat Axel Paulin m. fl. angående Nyströmers sterbhus, ett stort antal tidningsnotiser ur argentinska tidningar, vari bland annat arbetena tekniskt beskrivas. Gåva till Tekniska Museet av Civilingeniör Birger G:son Berg och Maskiningeniör Birger Nyströmer.

Textad adress i skinnband till Carl Nyströmer från vänner vid hans hemresa 1913. (Gåva till Tekniska Museet av Civilingeniör Birger G:son Berg.)

Muntliga uppgifter av Civilingeniör och Fru Birger G:son Berg, Fröknarna Ellen och Sigrid Björnlund samt Maskiningeniör Birger Nyströmer.

Carl Nyströmers utmärkelser:

1:a klass medlem av »The Institute of Civil Engineers of Great Britain» (februari 1877).

Ledamot av Sociedad Cientifica, Buenos Aires.

Ledamot av Sociedad de Higiene Publica, Buenos Aires.

Medlem av Municipalrådet (stadsfullmäktig) i Buenos Aires (1904—1906).

KVO (1912).

Ett flertal argentinska medaljer och plaketter (5 dylika jämte roddarmedalj och argentinskt minnesmärke gåva till Tekniska Museet av författaren. Guldmedaljen till Carlos Nyströmer från Comisionado Municipal gåva av Fru Inga Gullström).